

Іван Мищак,
старш. наук. співроб. відділу формування інформаційних ресурсів
Фонду Президентів України,
д-р істор. наук, проф.

ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ІНТЕРНЕТ-МЕДІА

(аналітичний огляд зарубіжної преси про події в Україні за 1–31 травня 2024 року)

Опубліковано: Мищак І.М. Війна росії проти України: аналіз інтернет-медіа (аналітичний огляд зарубіжної преси про події в Україні за 1–31 травня 2024 року) // Україна у відгуках зарубіжної преси. 2024. Вип. 5 (183). С. 6–23.

В огляді публікацій інтернет-медіа за травень 2024 року було проаналізовано 36 інтернет-версій медіаресурсів 18 країн світу. Найбільшу активність у висвітленні української тематики проявили інтернет-видання Великої Британії (13 %), Франції та Угорщини (по 10 %), Іспанії (9 %), Бельгії та Латвії (по 6 %), Німеччини, Естонії, США та Литви (по 5 %), Чехії, Словаччини, Швеції, Італії, Польщі та Японії (по 4 %) (*див. діаграму 1*).

Лідерами серед зарубіжних медіа за кількістю та часткою публікацій на українську тематику стали: британська газета «The Guardian» (7,75 %), французька «Le Monde» (5,75 %), угорська «Portfolio» (5,00 %), британська «The Independent» та угорська «Nepszava» (по 4,75 %), французький журнал «L'Obs» та іспанська газета «ABC» (по 4,50 %), бельгійське видання «POLITICO» (4,25 %), іспанська «El Mundo» (4,00 %), латвійська «Neatkarīgā Rīta Avīze» (3,00 %) (*див. діаграми 2, 3*).

Британські газети «The Guardian» та «The Independent» за часткою публікацій про Україну посідають перше місце серед зарубіжних інтернет-медіа. Журналісти цих видань значну увагу приділяють істотній ролі Великої Британії в нарощуванні військової допомоги нашій державі. Лейтмотивом цих статей є інформація про необхідність завдяки західній зброї локалізувати наступ росіян на Харківщині та Півдні України, спричинений тим, що тривалий час Україна залишалася з обмеженими збройними запасами через відсутність допомоги з боку США. Редактор «The Guardian» з питань оборони та безпеки Д. Саббах звертає увагу на пояснення військових аналітиків чому Україна була змушена відступати. На їхню думку, окупована територія є слабонаселеною сірою зоною, яку було особливо важко захистити, оскільки Україні заборонено використовувати американську зброю для удару по цілях у самій росії. Оглядачі роблять висновок про те, що, отримавши достатньо зброї, ЗСУ зможуть відтіснити росіян. При цьому відзначаються позитивні зрушення в наданні пакетів збройної допомоги Україні не лише з боку США, а й інших держав. Так, коментуючи візит до Києва британського міністра закордонних справ Д. Камерона, редактор «The Guardian» П. Вінтур наводить його слова про те, що Велика Британія пожертвує військову техніку, включаючи високоточні бомби, ракети ППО та обладнання для 100 мобільних груп ППО, що дозволить Україні збивати російські безпілотники та ракети. «The Independent» окремо відзначає, що лорд Д. Камерон, відповідаючи на запитання, чи може Україна завдати удару по цілях усередині росії, зазначив, що «рішення залишається за Україною». Велика Британія також взяла на себе зобов'язання подвоїти внутрішнє виробництво боєприпасів, як для власних потреб, так і для України, інвестувавши в це 10 мільярдів фунтів стерлінгів протягом наступних 10 років. «The Guardian» також інформує про візит в Україну членів британського тіншового кабінету лейбористів Д. Леммі та Д. Гілі. Акцент зроблено на заяві тіншового міністра оборони Д. Гілі, який перед від'їздом до Києва наголосив, що усі члени Лейбористської партії у

парламенті та за його межами повністю підтримують Україну. Під час зустрічей із міністром оборони України Р. Умеровим та Керівником Офісу Президента України А. Єрмаком Д. Леммі та Д. Гілі окреслили план підтримки України, який базується на військовій підтримці, дипломатичних контактах, боротьбі з російською агресією, розвитку промисловості, а також допомозі у відновленні інфраструктури нашої держави. Економічний редактор «Observer» Ф. Інман пише, що війна в Україні – це фундаментальна загроза для європейських економік, яку політики мають вирішувати терміново. Своєю чергою старший науковий співробітник Міжнародного інституту стратегічних досліджень (IISS), редактор щорічного стратегічного огляду геополітики IISS Н. Г. Девіс заявив, що експерти вже встановили законний спосіб використання російських активів на суму 300 млрд доларів і лише відсутність політичної волі стоїть цьому на заваді. Натомість економічний редактор «The Guardian» Л. Елліотт повідомляє, що у своєму останньому економічному огляді ЄБРР знизив прогнози зростання в Україні, враховуючи характер бойових дій, що посилюється росією, а також цілеспрямовані удари росіян по українській енергетиці. Головний економіст ЄБРР Б. Яворчик зауважила, що у 2022 році економіка України скоротилася майже на третину, а у 2023 році дещо відновилася. ЄБРР очікує, що в 2024 році вона зросте на 3 %. Запорукою цього Б. Яворчик називає те, що 61 млрд доларів фінансової допомоги від США покрив розрив між державними витратами та доходами цього року, а також те, що чорноморський коридор відкритий для українського експорту. Британські журналісти також багато пишуть про злочини росіян на окупованих територіях України. Зокрема, кореспондентка «The Independent» Б. Трю публікує серію статей про безкарні зловживання та можливі військові злочини, скоєні під час повномасштабного вторгнення росії проти українців з обмеженими можливостями. 18-місячне спеціальне розслідування «The Independent» спеціальний доповідач ООН з прав людей з обмеженими можливостями Д. Куїнн назвав важливим кроком у дискусії на цю тему.

Журналісти французьких видань «Le Monde» та «L'Obs» пишуть про початок нового російського наступу на Харківщині та Півдні України, підкреслюючи його часткові успіхи нестачею зброї в українських оборонців. І хоча йдеться про окупацію кількох сіл, українська адміністрація була змушена евакуювати десятки тисяч жителів прикордонних населених пунктів, що створює нове навантаження на інфраструктуру країни та соціальну напругу. Оглядачі висловлюють занепокоєння зростанням тиску російської армії на тлі й надалі не дуже рішучої позиції західних держав. Так, журналістка С. Кауфманн аналізує для «Le Monde» змінене ставлення Заходу до війни в Україні. За її словами, багато західних експертів готові визнати, що для Вашингтона ця війна не є екзистенційною загрозою. Це підтверджується, на її переконання, стриманістю адміністрації Д. Байдена щодо надання Україні більшого обсягу допомоги та дозволу на використання зброї для ударів по території росії. У той час як росія без вагань обстрілює цивільні об'єкти в Україні, обмеження, які накладають США, викликають сумніви серед деяких європейських союзників щодо надійності Америки. На противагу цьому у статті журналу «L'Obs» йдеться про повторне підтвердження президентом Франції Е. Макроном можливості відправки західних військ на територію України у разі прориву російських сил та відповідного запиту від української сторони. На думку Е. Макрона, відкидання такої опції наперед означатиме нехтування уроками останніх двох років, коли спочатку виключалася можливість передачі Україні танків та літаків, але згодом позиція змінилася. Е. Макрон наголошує, що Росія не може перемогти в Україні, бо «це поставить під загрозу безпеку всієї Європи». У редакційній статті видання також вказується на різку реакцію росії на слова Е. Макрона. Російські офіційні особи стверджують, що вони не мають наміру припинити воєнні дії в Україні.

На продовження теми журналісти «Le Monde» Е. Гріншпан та Е. Вінсент пишуть, що між Києвом та Парижем тривають переговори щодо можливого відправлення французьких військових інструкторів в Україну. Французьке міністерство оборони не спростувало ці заяви, вказавши, що відправка інструкторів залишається на порядку денному з часу конференції на підтримку Києва у лютому, яку ініціював президент Е. Макрон. Зважаючи на останні події й реакцію росіян на дії французької влади, у статті «Le Monde» критикується присутність посла Франції П. Леві на інавгурації путіна в Москві 7 травня 2024 року. Ця присутність вважається виданням парадоксальною, враховуючи засудження Францією недемократичних умов переобрання путіна та бойкот церемонії більшістю західних держав. Наголошуючи на нещодавній дипломатичній напруженості з росією, автор бачить у цьому французькому жесті «послання розколу та двозначності, а не твердість щодо російського режиму». На противагу цьому французькі видання відзначають загальною успішну оборону ЗСУ на Харківщині, завдяки чому вдається не лише стримувати агресора, а й проводити контратаки. У цьому контексті «L'Obs» зауважує, що Президент України В. Зеленський висловив занепокоєння через нестачу систем протиповітряної оборони, зокрема американських комплексів Patriot, та необхідність сучасних бойових літаків. Журналісти видання також відзначають, що В. Зеленський відкинув пропозицію Е. Макрона щодо перемир'я на час Олімпійських ігор у Парижі, аргументуючи це недовірою до путіна. При цьому і «Le Monde», і «L'Obs» також підтверджують, що й російська сторона відмовилася від пропонованого перемир'я на час проведення Олімпійських ігор. Французькі журналісти багато пишуть про цілеспрямовані ракетні удари росіян по цивільних об'єктах в Україні. Так, на шпальтах «Le Monde» Т. д'Істрія відзначає біль українців після бомбардування однієї з найбільших друкарень країни, розташованої в Харкові. Автор наголошує, що три російські ракети цілеспрямовано знищили друкарню «Фактор-Друк», де друкується більшість українських книг, включаючи дитячу літературу та підручники, внаслідок чого загинуло семеро працівників. Своєю чергою журнал «L'Obs» повідомляє про удар по гіпермаркету будівельних товарів у Харкові. Як і в попередньому випадку, відзначається загибель цивільних мешканців міста.

Угорські видання «Portfolio» та «Nepszava» інформують своїх читачів про події на російсько-українському фронті. Оглядач «Portfolio» Я. Бреммер розглядає питання підтримки України в умовах війни з Росією. Висвітлюються дії Конгресу США щодо надання нової фінансової та військової допомоги Україні. Хоча ці заходи можуть допомогти ЗСУ відновити обороноздатність, стаття вказує на складнощі, з якими стикається Україна в умовах відсутності достатнього кількісного складу військових. Також автор підкреслює, що навіть при наданні американської підтримки вирішальним фактором залишається вольова готовність міжнародної спільноти діяти на користь України. Своєю чергою Д. Гусак на шпальтах «Portfolio» стверджує, що після відновлення США постачання зброї Україні напруга між Сходом і Заходом значно зросла. За його словами, лідери Росії погрожують ядерним ударом, а деякі керівники НАТО розглядають можливість відправки військових до України. У цьому контексті «Portfolio» зауважує, що слова прем'єр-міністра Угорщини В. Орбана про перегляд зобов'язань країни в НАТО, включно з небажанням брати участь у діях за межами території Альянсу, дійшли до генерального секретаря НАТО Є. Столтенберга. Є. Столтенберг в інтерв'ю підкреслив, що НАТО приймає рішення на основі консенсусу, і Альянс знайде спосіб зберегти єдність. Натомість «Nepszava» відзначає той факт, що Ж. Немет, який є головою комітету із закордонних справ і членом партії Фідес, різко розкритикував позицію прем'єр-міністра В. Орбана та міністра

закордонних справ П. Сіярто щодо НАТО та російського вторгнення в Україну. Ж. Немет наголосив, що якби Угорщина не була членом НАТО, зараз їй довелося б захищатися від російської агресії, а не Україні. Він підкреслив, що НАТО є оборонним Альянсом, який не планував нападати на Росію, а лише захищає своїх членів від можливої російської агресії. За інформацією «Portfolio», блокування Угорщиною коштів для України призвело до одного з найгарячіших засідань Ради ЄС за останні роки. «Nepszava» та «Portfolio» відзначають, що міністри закордонних справ низки європейських держав гостро критикували угорський уряд за цю тактику. Також зазначається, що міністри висловили своє розчарування та закликали угорського міністра закордонних справ П. Сіярто зняти блокування допомоги Україні. У статті «Portfolio» йдеться про те, що брюссельські чиновники хочуть розпочати офіційні переговори щодо вступу України до ЄС вже наступного місяця, щоб випередити головування Угорщини в ЄС, яке почнеться в липні 2024 року. Наголошується, що ЄС та українські дипломати намагаються переконати угорський уряд підтримати початок переговорів, оскільки Угорщина вже два роки блокує рішення про фінансування України та санкції проти росії. Разом із тим угорські видання демонструють позицію, яка не співпадає з позицією офіційного Будапешта. Так, М. Гардгітай пише для «Nepszava», що провладні медіа в Угорщині активно використовують риторику війни, зокрема згадуючи про Третю світову війну та ядерну загрозу. Автор зазначає, що поставки зброї Україні часто подаються як причина ескалації, тоді як аналогічні дії Росії з Іраном або Північною Кореєю не викликають таких реакцій. В іншій статті «Nepszava» підсумовує думку та занепокоєння Я. Палоташа щодо політики В. Орбана, особливо з огляду на те, що Угорщина може зіткнутися з новою історичною трагедією під керівництвом В. Орбана. У статті наголошується, що політика угорського прем'єра є агресивною та воєнною, і що він готується поставити Угорщину на бік російських імперських прагнень, що, на думку автора, може призвести до виходу Угорщини з НАТО та ЄС. Я. Палоташ також критикує комунікацію опозиції, яка, за його словами, недостатньо ефективна і не конфронтує В. Орбана з реальністю та наслідками його дій. Я. Палоташ вважає, що опозиція повинна діяти рішучіше і не тільки захищатися, але й ефективно протистояти режиму В. Орбана. Оглядач «Portfolio» Д. Гусак пояснює, чому російська армія саме зараз відкрила новий фронт, атакувавши Харківську область України. Він наводить три можливі причини рішення путіна. По-перше, росія місяцями планувала масштабний літній наступ із метою створення «буферної зони» вздовж північної ділянки українсько-російського кордону. По-друге, через нестачу боєприпасів в українській армії росіяни намагаються зайняти максимум територій до надходження нових озброєнь із Заходу. По-третє, відкриваючи новий фронт, росія прагне відвернути увагу та сили України від інших напрямків, зокрема Донбасу і Запорізької області, де тривають запеклі бої.

Аналіз співвідношення сфер огляду української проблематики у зарубіжних інтернет-виданнях упродовж травня 2024 року засвідчив, що оглядачами більш активно оцінювалися роль і місце нашої держави у світовій політиці (68 %). Безпосередньо російському вторгненню в Україну в оглядах зарубіжних медіа приділено вдвічі менше уваги (32 %) (див. діаграми 4, 5).

Російське вторгнення в Україну в зарубіжних інтернет-медіа за структурою висвітлених питань виглядає так: прогнози та коментарі щодо ситуації на фронті – 23 %, візити іноземних високопосадовців до України – 12 %, дії російських загарбників та колаборантів – 11 %, соціально-культурне життя українського суспільства – 9 %, реакція вітчизняних впливових діячів та організацій; діяльність української влади – по 6 % (див. діаграму 6).

Російське вторгнення в Україну найчастіше висвітлювалося: британською газетою «The Guardian» (11,72 %), іспанськими «ABC» (10,94 %) та «El Mundo» (7,81 %), британською «The Independent» (7,03 %), бельгійським «POLITICO» (6,25 %), естонською «Eesti Päevaleht», французькими виданнями «Le Monde» та «L'Obs», польською «Rzeczpospolita» (по 3,91 %), американською «New York Post» (3,13 %) (див. діаграму 7).

Упродовж травня 2024 року прогнози та коментарі щодо ситуації на фронті були головною темою обговорення в зарубіжних інтернет-виданнях. Британський журналіст, іноземний кореспондент «The Guardian» Л. Гардінг зазначає, що шестимісячна затримка військової допомоги США, викликана республіканцями у Палаті представників у Вашингтоні, дорого обійшлася Україні. Це дозволило росії повернути собі стратегічну ініціативу після провалу контрнаступу Києва влітку 2023 року. Схожої точки зору дотримується керівник групи з вивчення росії американського аналітичного центру «Інститут вивчення війни» Д. Баррос, який повідомив «New York Post», що повільний приплив американської допомоги та обмежувальна політика адміністрації Д. Байдена змусили Україну відступити у боротьбі з росією. Незважаючи на те, підкреслив Д. Баррос, що Конгрес нарешті прийняв додатковий пакет, американське обладнання повільно досягає лінії фронту у великих масштабах, що призводить до розпорошення українських сил, оскільки вони максимально використовують і так обмежені ресурси. За інформацією німецького видання «Focus», мета росії – завоювати місто Харків в ході великого наступу влітку. Експерт з питань безпеки та україніст Н. Ланге пояснює, що руйнування міста та переміщення його мешканців було б «жорстоким сигналом насильства та безнадії». Військовий експерт Р. Тіле зазначає, що хвилюватися треба, «на жаль, за українських військових», російські війська «сильніші, досвідченіші і морально стійкіші, ніж на початку війни». Крім того, каже експерт, російська військова економіка виробляє більше військової техніки, ніж усі 32 країни НАТО разом узяті. Схожої точки зору дотримується кореспондент британської «The Independent». За його словами, офіційні особи та аналітики попереджають, що російські сили намагаються за будь-яку ціну захопити якомога більше земель в Україні. Зазначається, що, хоча перші транші американського пакета на суму 61 млрд доларів уже почали надходити, на те, щоб значна частина допомоги була доставлена, можуть знадобитися тижні або, можливо, навіть місяці. Д. Деттмер, редактор громадської думки в «POLITICO Europe», вважає, що дворічна війна вступає в критичну фазу, і Харків опинився у полі зору путіна, стикаючись з інтенсивною хвилею атак з боку загарбницьких військ. Цей сплеск активності агресора, на думку автора, знаменує початок битви, що матиме вирішальне значення для результату війни. На кону стоїть не лише контроль над одним із найбільших населених пунктів України, а потенційна здатність України продовжувати боротьбу. П. Лузін, який займається питаннями російських збройних сил для американського аналітичного центру Jamestown Foundation, звертає увагу на те, що російські війська повною мірою використовують перевагу артилерії та живої сили на лінії фронту. Латвійська «Diena» повідомляє, що російські війська в Україні все ще володіють ініціативою на полі бою, але їхній успіх лише тактичний, хід бою наразі характеризується атаками росії на цивільну інфраструктуру України і останнім часом основними цивільними цілями росіян в Україні є Одеса та Харків. Журналісти видання наголошують, що особливо під загрозою знаходиться українська енергетична інфраструктура. Разом із тим вони відзначають успішні асиметричні операції з українського боку, удари по контрольованих росією нафтопереробних заводах і системах ППО. Військовий експерт Т. Калмус у своєму воєнному звіті, який наводить естонська «Eesti Päevaleht»,

відзначає, що війна в Україні дійшла до фази, якій кінця не видно найближчим часом. Якщо українська армія й надалі отримуватиме військову допомогу із Заходу, прогнозує він, то завоювання України для росії залишиться лише мрією. За 800 днів війни, яку розпочала росія, у Європі також відбулися дуже великі зміни, як економічні, так і військові. Наприклад, російський природний газ був замінений природним газом, що поставляється з інших країн, а Фінляндія та Швеція вирішили приєднатися до НАТО.

Візити іноземних високопосадовців до України є другою за кількісними показниками темою висвітлення зарубіжних інтернет-медіа упродовж аналізованого періоду. Литовська «Lietuvos rytas» звертає увагу на те, що Генеральний секретар НАТО Є. Столтенберг відвідав Україну з неоголошеним візитом, під час якого вкотре підтвердив, що Україна справді стане членом Альянсу. Колишній міністр національної оборони Литви А. Буткявічюс зазначив, що третій візит Генерального секретаря НАТО Є. Столтенберга в Україну може бути набагато більш значущим, ніж здається на перший погляд. Він вважає, що мова йде про нові аспекти допомоги, до яких українці повинні бути готові. Американський журнал «Time», шведська «Aftonbladet», польська «Rzeczpospolita» та низка інших зарубіжних видань розкривають деталі візиту до Києва держсекретаря США Е. Блінкена, який прибув, щоб запевнити Україну в тому, що вона користується американською підтримкою. Як пише «Time», поїздка має на меті продемонструвати солідарність США з Україною, яка намагається відбити масовані російські бомбардування на своєму північно-східному кордоні. Шведська «Svenska Dagbladet» інформує своїх читачів про те, що президентка Європейського Парламенту Р. Меццола закликала країни-члени ЄС «реально надати обіцяну Україні підтримку». Про це вона сказала під час зустрічі у Києві 9 травня. Журналісти видання підкреслюють, що на зустрічі з Президентом України В. Зеленським Р. Меццола високо оцінила зусилля Європи щодо підтримки України. Своєю чергою німецька «Frankfurter Allgemeine» та словацька «Nový čas» інформують про візит в Україну міністерки МЗС Німеччини А. Бербок. Політикиня заявила в Києві, що Україні необхідно терміново зміцнити свою протиповітряну оборону, щоб відбити безперервні атаки росії. За її словами, путін вважає, що Україна та її союзники колись вичерпаються, «але у нас є можливість вистояти». Іспанська «El Mundo» висвітлює візит до України герцогині Единбурзької Софі, яка продемонструвала свою щирю солідарність із жертвами війни під час першого візиту члена британської королівської родини після вторгнення росії в лютому 2022 року. Відзначено, що Президент України В. Зеленський прийняв у Києві невістку короля Чарльза III, яка потім під проводом першої леді О. Зеленської оглянула релігійні центри та громадські місця. Видання нагадує, що 59-річна герцогиня, яка має двох дітей від шлюбу з принцом Едвардом, є спонсором ініціативи Сполученого Королівства щодо запобігання сексуальному насильству в зонах конфлікту та програми ООН «Жінки, мир і безпека». Герцогиня визнала нагальність і необхідність «вдосконалення» програм і дій із запобігання сексуальному насильству в бойових сценаріях. В. Мелкозерова, кореспондентка бельгійського видання «POLITICO», у своєму дописі звертає увагу, що міністр закордонних справ Великої Британії Д. Камерон під час поїздки до Києва визнав «право» України використовувати зброю, надану Великою Британією, для ударів по росії зі своєї території. В інтерв'ю «Reuters» Д. Камерон сказав, що «Україна має сама вирішувати, як використовувати британську зброю». Словацьке видання «Denník N» пише про те, що президентка Словаччини З. Чапутова прибула з третім візитом в Україну з початку російського вторгнення. Вона заявила, що на зібранні понад 4 млн євро буде закуплено понад 2500 одиниць 122-міліметрових артилерійських снарядів, яких гостро не вистачає на українському фронті. Видання нагадує, що поїздка президентки

Словаччини різко контрастує з позицією уряду, представники якого ще не вирішили відвідати Київ під час російського вторгнення та відмовилися від військової підтримки України.

Роль і місце України у світовій політиці за структурою висвітлених у травні 2024 року питань виглядає так: реакція світових політиків, діячів та організацій – 30 %, вплив російського вторгнення в Україну на світову політику й економіку – 24 %, збройна допомога Україні – 9 %, мирні пропозиції та переговорний процес – 6 %, фінансова та економічна допомога Україні – 5 %, політика щодо біженців з України; підтримка росії – по 4 % (див. діаграму 8).

Найчастіше роль і місце України у світовій політиці упродовж аналізованого періоду висвітлювали: французька «Le Monde» (6,62 %), угорські «Nepszava» та «Portfolio» й британська «The Guardian» (по 5,88 %), французький журнал «L'Obs» (4,78 %), латвійська «Neatkarīgā Rīta Avīze», японська «The Asahi Shimbun» та британська «The Independent» (по 3,68 %), німецький «Focus» та бельгійський «POLITICO» (по 3,31 %) (див. діаграму 9).

Реакція світових політиків, діячів та організацій на події в Україні продовжує залишатися у центрі уваги зарубіжних інтернет-видань.

Міністр закордонних справ Британії Д. Кемерон, слова якого наводить «The Guardian», вважає, що Захід так і не засвоїв урок із вторгнення росії в Україну. Журналіст і дипломатичний редактор «The Guardian» П. Вінтур зазначає, що про це йтиметься у його першій промові на посаді міністра закордонних справ за межами парламенту. Д. Кемерон впевнений, що авторитарні супротивники лише активізуються, якщо Захід проявить нерішучість або надмірну обережність. Глава МЗС Великої Британії наполягає, що Захід «повинен бути жорсткішим у жорсткішому світі». Шведська «Svenska Dagbladet» пише про заклик канцлера ФРН О. Шольца до інших держав наслідувати приклад Німеччини та постачати Україні систему ППО Patriot для війни проти росії. Зазначається, що О. Шольц оцінює загальну вартість військової підтримки України Німеччиною в 28 млрд євро (близько 326 млрд шведських крон). У репортажі іспанської «ABC» йдеться про те, що міністерка оборони Іспанії М. Роблес наголосила на необхідності для країн-союзників залишатися єдиними у «твердому зобов'язанні» щодо надання підтримки Україні і підкреслила, що не може бути «жодної амбівалентності» у притягненні до відповідальності путіна за масові вбивства, вчинені проти мирного населення України. Заступниця голови естонської партії «Батьківщина» Р. Солман пише для видання «Eesti Päevaleht», що минуло 800 днів з початку повномасштабної російсько-загарбницької війни. За її словами, вже недостатньо лише політичних заяв на підтримку України та перемоги віри, а потрібні дії. По-перше, каже вона, слід серйозно розглянути втручання сил міжнародної коаліції у війну з українського боку; по-друге, в Європі не потрібно боятися Д. Трампа, а прислухатися до нього в контексті виборів; по-третє, потрібно просто припинити всі поставки в росію. Колишній радник президента США з національної безпеки (2017 – 2018), генерал-лейтенант Г. Макмастер на шпальтах «New York Post» попереджає США, Велику Британію та інші країни, що вони перебувають на порозі нової світової війни. Військовий заявив британському радію LBC, що Вашингтону та Лондону слід збільшити свої витрати на оборону до 4 % ВВП – удвічі більше, ніж зараз просять країни НАТО – і підготуватися до інвестування в ракетні системи. На думку Г. Макмастера, зараз важливо доносити інформацію до усіх американців, які не є прихильниками стійкої підтримки України, що насправді ця підтримка є у безпекових інтересах самих США. Онлайн-редактор розділу подій «Rzeczpospolita» П. Малиновський пише, що депутати нижньої палати німецького Бундестагу

виступили з ідеєю, аби країни НАТО почали знищувати російські ракети над Україною зі своєї території, щоб розвантажити українську систему ППО та дати можливість армії захищати фронт. Пропозицію залучити ППО країн НАТО, зокрема Польщі та Румунії, підтримали члени Християнсько-демократичного союзу (ХДС), Вільної демократичної партії (ВДП) і Партії зелених. Однак не всі європейські політики поділяють настільки радикальні думки щодо підтримки України. Так, міністр закордонних справ Італії А. Таяні, якого цитує «Libero Quotidiano», підкреслив, що Італія допоможе Україні захищатися, але висловився проти відправки італійських солдатів в Україну. За його словами, «одна справа – допомагати Україні, інша – воювати з росією: ми з росією не воюємо». Як інформує чеське видання «Aktuálně.cz», президент Чехії П. Павел переконаний, що росія не задовольниться придбанням лише частини України. В інтерв'ю австрійській газеті «Die Presse» він також висловив думку, що Європа перебуває на початку більш тривалого протистояння з росією, яке, втім, може не мати військового характеру, протистояння з росією може стати частиною повсякденного життя. Але чеський президент вважає, що все ще існує ймовірність того, що росія виявить, що вона не в змозі досягти військового успіху в Україні. Це може призвести до дипломатичних переговорів, а не до «безглуздої витрати ресурсів і людських життів». Водночас він називає малоімовірним, що Україна поверне собі всю свою територію в осяжному майбутньому.

Вплив російського вторгнення в Україну на світову політику й економіку також активно обговорюється зарубіжними оглядачами.

Л. Ленг'ел на сторінках угорської «Nepszava» висловлює переконання про те, що розпочався п'ятий переділ світу внаслідок пандемії, кліматичної катастрофи, війн і енергетичної кризи. Він розглядає два можливі сценарії майбутнього – розпад світового порядку та утвердження ліберальної демократії. Автор вірить у другий сценарій та інтеграцію Заходу, критикуючи політику ізоляціонізму Д. Трампа та невизначеність керівництва Китаю. Л. Ленг'ел наголошує на важливості реформування ЄС для подолання кризи і підтримує європейську інтеграцію України. Журналісти японської «The Asahi Shimbun» вважають, що Україна, торгівля та інвестиції будуть домінувати під час першої за п'ять років поїздки китайського лідера Сі Цзіньпіна до Європи, оскільки азіатський гігант відновлює свої зовнішні відносини після тривалої відсутності під час пандемії Covid-19. Водночас видання нагадує, що Китай відмовився назвати російський напад на Україну вторгненням і був звинувачений у зміцненні потенціалу росії проти України, яка чекає на західну військову допомогу. Тему відносин ЄС, Китаю і ролі останнього в можливості впливу на росію продовжує шведська «Svenska Dagbladet». Видання наводить заяву єврокомісара У. фон дер Ляєн, яка назвала «відносини ЄС із Китаєм складними» після переговорів із президентом Сі Цзіньпіном у Парижі. За інформацією видання, ЄС намагається підкреслити, що Китай також зацікавлений у тому, щоб «міжнародний порядок, заснований на правилах», все ще працював, тобто щоб «ніхто не нападав на сусідню країну». Ми очікуємо, що Китай використає весь свій вплив на росію, щоб припинити агресивну війну росії проти України, – сказала У. фон дер Ляєн у короткій промові для преси після зустрічі. Як пише оглядач канадської «National Post» Т. Хоппер, який є куратором щоденного інформаційного бюлетення «Перше читання», повномасштабне вторгнення росії в Україну в 2022 році спричинило величезне збільшення витрат на оборону в Альянсі. Згідно зі звітом Генерального секретаря НАТО за 2023 рік Канада є єдиним членом Альянсу, який не відповідає показникам витрат, які відстежує організація. І хоча у серпні 2023 року 75 % респондентів опитування Ipsos заявили, що Канаді слід збільшити витрати на оборону, міністр оборони Б. Блер сказав, що вимога НАТО

витрачати 2 % ВВП на оборону є «магічним порогом, який уряд вважає ненадихаючим». На замовлення латвійського Міністерства захисту довкілля та регіонального розвитку (ВАРАМ) було проведено та підсумовано оцінку впливу загарбницької війни росії проти України на східні прикордонні регіони ЄС. Зроблено висновок, що економіки країн Балтії відчули на собі негативні наслідки війни гостріше, ніж інші країни-члени ЄС. Віце-голова комітету закордонних справ Європарламенту від Естонії У. Паєт, слова якого наводить «Postimees», каже, що російська агресія проти України також супроводжується діями держави-агресора з порушення життєдіяльності багатьох європейських країн. Важливо розуміти, каже він, що глушіння GPS і зрив трубопроводів є частиною гібридної війни росії на Заході. За словами парламентаря, західні країни повинні діяти разом набагато більше, ніж раніше, і не дозволяти росії та Китаю втручатися у світові справи, а головне, що потрібно зробити сьогодні – це максимально допомогти Україні позбутися російських окупантів.

Упродовж травня 2024 року більшість зарубіжних оглядачів у висвітленні української проблематики дотримувалася нейтральної тональності. Частка нейтральних повідомлень становила 70,00 %. Водночас частка позитивних повідомлень склала 22,50 %, а негативних – 7,50 % (див. *діаграму 10*).

Найчастіше зарубіжні інтернет-медіа з нейтральних позицій висвітлювали питання надання допомоги Україні, становище на російсько-українському фронті, реакцію зарубіжних політиків і громадських діячів та організацій на події в Україні. Упродовж аналізованого періоду у нейтральних тонах місце і роль України у світовій політиці представлені в 221 статті і повідомленні. 40 статей і повідомлень вирізнялися позитивною тональністю, а 11 – негативною. Що стосується ситуації в Україні безпосередньо під час російського вторгнення, то тут теж переважала нейтральна інформація (59 статей і повідомлень). 50 статей і повідомлень мали виражену позитивну тональність, а 19 – негативну (див. *діаграму 11*).

Упродовж травня 2024 року лише нейтральна тональність статей прослідковується в матеріалах інтернет-видань Канади («National Post», «Toronto Sun»). Переважна більшість нейтральних статей і повідомлень також була опублікована у виданнях Латвії («Diena», «Neatkarīgā Rīta Avīze»), Нідерландів («Algemeen Dagblad», «De Telegraaf»), Чехії («Aktuálně.cz», «Reflex») та Італії («Avvenire», «Libero Quotidiano»).

Канадська «Toronto Sun» інформує читачів про те, що влада Канади виділить 76 млн канадських доларів на очолювану Німеччиною ініціативу, яка спрямована на швидке постачання та доставку систем протиповітряної оборони в Україну для відбиття атак росії. Про це заявив канадський міністр оборони Б. Блер під час зустрічі з главою оборонного відомства Німеччини Б. Пісторіусом. Канадський журналіст Д. Робертсон нагадує, що від початку повномасштабного вторгнення росії в лютому 2022 року Канада виділила понад 14 млрд канадських доларів на загальну підтримку України. Крім того, Канада надає значну підтримку українцям, які виїхали з України після початку російського вторгнення. Так, «National Post» оприлюднила заяву директорки групи захисту інтересів бідності One Campaign Е. Лего про те, що в 2023 році Канада витратила 1,5 млрд доларів на підтримку біженців, прохачів притулку та українців, які втекли від російського вторгнення. За словами Е. Лего, це була найбільша сума, витрачена Канадою на іноземну допомогу по відношенню до її валового внутрішнього продукту з 1995 року. Латвійська «Diena» продовжує тему допомоги Україні. Видання наводить запевнення прем'єр-міністерки Е. Сіліня і міністра оборони А. Спрудса в тому, що уряд Латвії вирішив виділити Україні 10 млн євро на закупівлю артилерійських боєприпасів, а влітку поставить українцям ще одну партію

безпілотників. Говорячи про діяльність коаліції безпілотників на чолі з Латвією та Великою Британією, А. Спрудс нагадав, що загалом учасники коаліції подали заявки на фінансування понад півмільярда євро на закупівлю безпілотників. Цього 2024 року та протягом наступних двох років Латвія надаватиме Україні військову підтримку в розмірі 0,25 % валового внутрішнього продукту, наголошують журналісти. Чеський «Reflex» звертає увагу, що в промові з нагоди 79-ї річниці закінчення Другої світової війни у Празі президент П. Павел згадав про історичний парадокс: з тодішнього борця з німецькою агресією «сама росія стала агресором, який розв'язав на європейському континенті війну, яка за своєю руйнівністю не зрівняється з Другою світовою». Чеський президент пишається тим, що Чехія не слабшає в допомозі Україні. За його словами, «захисники власної свободи та суверенітету заслуговують на повагу та всіляку допомогу». Італійська «Avvenire» нагадує, що Європейська Рада та Європарламент нещодавно визначили нову попередню угоду, що гарантує продовження пільг на імпорт сільськогосподарської продукції з України до 5 червня 2025 року. Однак, за словами журналістів, угода не позбавлена винятків і захисних положень. Якщо імпорт з України спричинить надмірні викривлення внутрішнього сільськогосподарського ринку ЄС, Комісія матиме повноваження вводити обмежувальні заходи. Повертаючи цю перспективу до сьогоденних подій, неможливо уявити миротворчу роль ЄС і побудову нового стабільного союзу за відсутності повної інтеграції України в нашу аграрну систему, наголошують оглядачі «Avvenire». Нідерландське видання «De Telegraaf» інформує про призначення Українським державним агентством з повернення активів (ARMA) голландської компанії «Troostwijk Auctions» аукціонним домом для суперяхти «Royal Romance» проросійського олігарха медведчука з України, яку суд присудив Україні. Видання цитує главу ARMA О. Думу, яка заявила, що «хто б не купив яхту медведчука, він завдасть політичного удару по режиму путіна».

Позитивні оцінки щодо подій в Україні упродовж травня 2024 року з'являлися переважно в інтернет-виданнях Бельгії («The Brussels Times», «POLITICO»), Польщі («Rzeczpospolita», «Do Rzeczy»), Швеції («Aftonbladet», «Svenska Dagbladet»), Іспанії («ABC», «El Mundo»), Італії («Avvenire», «Liberio Quotidiano»), Великої Британії («The Guardian» та «The Independent»).

Позитивні новини щодо України здебільшого стосуються відновлення постачання західними союзниками озброєння в Україну у значних обсягах та переосмислення ними можливостей щодо оборони України, включаючи завдання ударів по території росії. Шведська «Svenska Dagbladet» привертає увагу до заклику президентки Європарламенту Р. Мецолі до країн-членів ЄС «реально надати обіцяну Україні підтримку». Про це вона сказала у Києві 9 травня. На зустрічі з Президентом України В. Зеленським Р. Мецола високо оцінила зусилля Європи щодо підтримки України. Зазначається, що країни-члени ЄС погодилися використовувати великі суми конфіскованих російських активів для підтримки українських військових. Низка зарубіжних видань («The Guardian», «Aftonbladet», «Rzeczpospolita», «Time») висвітлює неоголошений візит до Києва державного секретаря США Е. Блінкена. Журналісти нагадують, що це перший візит високопосадовця США до України після того, як минулого місяця Конгрес ухвалив довгоочікуваний пакет військової допомоги Україні на суму 61 млрд дол. «Time», зокрема, пише, що поїздка має на меті продемонструвати солідарність США з Україною. «The Guardian» виокремлює той факт, що Е. Блінкен зустрівся з керівництвом Української держави та виступив із промовою, де наголосив, що США посилено працюють над доставленням в Україну систем протиповітряної оборони Patriot, про які просив уряд у Києві для захисту міст та інфраструктури від

повітряних обстрілів російських військ. Як зауважує бельгійське видання «POLITICO», з початку повномасштабної війни західні партнери України поставили перед Києвом одну умову для продовження військової допомоги – не завдавати ударів по росії. Але деякі країни, включаючи Фінляндію та Латвію, з тих пір заявили, що підтримують право України використовувати зброю, яку вони надали, щоб захистити себе, включаючи удари по росії. Поступово до такої позиції схиляються й інші держави. Естонський військовий експерт Т. Калмус на шпальтах «Eesti Päevaleht» відзначає помітні успіхи української армії по витісненню російського флоту з Чорного моря та безпосередньо з Криму. Він зазначає, що у росії в Севастополі вже немає ні кораблів, ні літаків, дірява і протиповітряна оборона, українська ж армія підтвердила, що нещодавно був підбитий ракетами і затонув малий російський ракетний корабель «Циклон». За словами військового експерта, «зараз ми дійшли до ситуації, коли росія більше не має жодного корабля з крилатими ракетами в Севастополі». Спеціальний кореспондент «El Mundo» А. Рохас вважає, що наразі в Україні ведеться війна з минулого, з тисячами артилерійських залпів щодня і штурмами від траншеї до траншеї, як у битві під Верденом у 1916 році. Водночас автор переконує, що все змінюється, й Україна веде сучасну війну з безпілотниками, як володарями небес і морів. Але перш за все в Україні, військовій лабораторії в реальному часі, вже ведуться битви майбутнього. Так, Україна створює мережу таємних підпільних заводів, щоб відновити збройову промисловість і стати центром виробництва зброї для всього Заходу. Схожої точки зору дотримується журналіст польської «Rzeczpospolita» А. Ломановський, який пише, що відступаючи на суші, українці отримали перевагу над росіянами в питанні використання безпілотників – як повітряних, так і морських. Були атаковані НПЗ на росії, за сотні кілометрів від фронту. Наприклад, НПЗ у місті Салават у Башкортостані знаходиться приблизно за 1500 кілометрів від кордону з Україною. Наразі українська армія має цілий арсенал безпілотних літальних апаратів, з яких відомі назви та вигляд лише деяких. А при дуже далеких ударах українці, ймовірно, не використовують серійні машини, а створюють їх із наявних легких літаків, припускає автор. Про технологічні новинки українського військово-промислового комплексу повідомляє й американська «New York Post». За інформацією видання, Компанія Highland Systems, заснована українцями й зареєстрована в Об'єднаних Арабських Еміратах, розробляє в ОАЕ роботизований електричний підводний човен «Kronos», який здатен запускати ракети-торпеди. Він може застосовуватися у безпілотному режимі у військових, рятувальних та комерційних місіях. Субмарина нещодавно пройшла випробування для використання у військових цілях, стверджують американські журналісти.

Негативна тональність інформаційних повідомлень про Україну прослідковувалася передусім в інтернет-виданнях Польщі («Rzeczpospolita», «Do Rzeczy»), Словаччини («Denník N», «Nový Čas»), Бельгії («The Brussels Times», «POLITICO»), Німеччини («Frankfurter Allgemeine», «Focus») та Угорщини («Portfolio», «Nepszava»).

Онлайн-редактор розділу подій «Rzeczpospolita» П. Малиновський звертає увагу, спираючись на публікації «Associated Press», на висловлювання окремих українських військових та офіційних осіб, які стверджують, що Збройні Сили України не підготували оборонні рубежі на сході країни. За словами армійських чиновників, оборонні лінії повинні були бути побудовані до початку наступу російської армії. Журналіст нагадує, що восени минулого року українська влада оголосила про плани побудувати розгалужену мережу укріплень на фронті, і на це було виділено майже 38 млрд грн (\$ 960 млн). Ще однією причиною різкого ускладнення ситуації на харківському напрямку словацьке видання «Nový Čas» називає вичерпання резервів

ЗСУ, про що раніше попереджали українські генерали. Військовий експерт Р. Тіле у статті для німецького «Focus» стверджує, що для ЗСУ атака на Харківщині «стала абсолютно неочікуваною і нинішній розвиток подій відкриває перед російським керівництвом ряд можливостей для глибшого оперативного просування». Вибухонебезпечна ситуація змушує українців перекидати і без того обмежені кадрові та матеріальні резерви в бік Харкова та виводити війська з Донбасу, наголошує експерт. У цьому контексті М. Печинський, журналіст польського тижневика «Do Rzeczy», фахівець з питань України, пише, що спроба примусової мобілізації українців, які втекли з України, є «відчайдушним кроком Києва, що тільки поглибить соціальні розбіжності, а не зміцнить лави армії». Автор нагадує, що в середині квітня Україна припинила надання консульських послуг за кордоном чоловікам призовного віку, а щоб отримати новий паспорт українцям чоловічої статі від 18 до 60 років доведеться повернутися в Україну. Це нова, досить обмежувальна та суперечлива ідея української влади щодо поповнення лав Збройних Сил України. «Скоріше неефективна», – пише журналіст. Кореспондентка бельгійського «POLITICO» В. Мелкозерова у своєму дописі, спираючись на слова заступника голови ГУР генерал-майора В. Скібіцького в інтерв'ю англійському журналу «Economist», відзначає, що становище України на полі бою є більш хитким, ніж будь-коли з перших днів повномасштабного вторгнення росії. У надзвичайно песимістичному інтерв'ю В. Скібіцький передбачив, що в травні росія просуватиме свій план щодо повної окупації Донецької та Луганської областей. Головний редактор польського тижневика «Do Rzeczy» П. Лісіцький та польський журналіст і сатирик В. Чейровський прокоментували, зокрема, ситуацію в Україні та медійний дискурс на цю тему. Журналісти стверджують, що їх думка в березні – квітні, що Україна, навіть за підтримки, може не досягти успіху найближчим часом, не відповідає дійсності і все виявилось набагато гірше, оскільки «все більше російських військ наближається до Харкова». П. Лісіцький додав, що це «дуже сумний провал ранньої пропаганди, яка намагалася представити полякам ідею, що велика перемога України станеться будь-якої миті і що Польща матиме від цього користь».

Отже, зарубіжні інтернет-медіа відзначають ускладнення ситуації на російсько-українському фронті, передусім на Харківщині та Донбасі, посилення російських військ і їхнього тиску на українські позиції. Певним позитивним моментом у цьому контексті більшість зарубіжних оглядачів та експертів називає збільшення збройної допомоги Україні і висловлює сподівання, що завдяки цьому вдасться переломити ситуацію та стримати наступ росіян. Ще одним важливим аспектом, який відзначають зарубіжні медіа, є зростання чисельності західних держав, які визнають доцільність ударів ЗСУ по російській території західною зброєю, проте лише по військових об'єктах. Такий дозвіл, на їхнє переконання, може стати стримуючим фактором і посилить позиції ЗСУ. Своєю чергою критичні зауваження на адресу нашої держави переважно стосуються недостатньо ефективної системи мобілізації військовозобов'язаних, неналежної підготовки до російського наступу, відсутність достатніх інженерних укріплень на східному напрямку фронту та витрату на їх облаштування значних коштів. Певною мірою це знову порушує проблему корупції в українській владі та неефективного витрачання коштів і зарубіжної допомоги.